

Győzött a svéd vadász

A Gripen mellett döntött a nemzetbiztonsági kabinet - Egyelőre maradnak a MiG-ek

2001. szeptember 11. 00:00

<http://www.nol.hu/cikk/29276/>

Az előzetes várakozásokkal, a Honvédelmi Minisztérium és több résztvevő javaslatával ellentétben a svéd-angol fejlesztésű Gripen vadászgépek bérletére érkezett ajánlatot minősítette a legkedvezőbbnek hétfői ülésén a nemzetbiztonsági kabinet. A döntést, amely 14 gép kölcsönvételéről szól, elsősorban gazdasági szempontokkal indokolták. A típuscsere összköltsége 130-140 milliárd forint, a gépek 12 évre érkeznek az országba.

Tovább maradnak a MiG-29-esek, a svéd légierőtől pedig 14 használt, de csak néhány éves Gripent bérel Magyarország - zárta le a magyar légierő fejlesztésének közel évtizedes vitáját egy, az előzmények ismeretében váratlan döntéssel a nemzetbiztonsági kabinet. Az előzetesen leírt svéd ajánlatban mindössze néhány éves, a skandináv ország légierőjének kötelékében szolgáló gép szerepel, szemben az amerikaiak húszéves gépeivel.

Név nélkül nyilatkozó illetékesek hetek óta biztosra vették, hogy az amerikai F-16-osok váltják majd ki a hadrendben lévő orosz MiG-29-eseket, csak azt tartották kérdésesnek, hogy az Egyesült Államokból, Törökországból vagy Belgiumból szerzi-e be Magyarország a gépeket. A Honvédelmi Minisztérium (HM) előzetes anyagában is az a javaslat szerepelt, hogy ha a kabinet további tárgyalások nélkül le kívánja zárni a repülőgépek ügyét, akkor az amerikai ajánlatot fogadja el. További harmincnapos halasztás esetén pedig lehetőséget adtak volna a belgáknak, hogy kidolgozzák a négy közül legalacsonyabb árat megjelölő javaslatukban az egymilliárd feletti katonai vásárlásoknál jogszabályok szerint kötelező gazdasági ellentételezési csomagot.

Információnk szerint a nemzetbiztonsági kabinet ülésének az elején is többségben voltak azok, akik az F-16-osok mellett érveltek. Értesülésünk szerint a védelmi tárca, a Miniszterelnöki Hivatal képviselője és a polgári titkosszolgálatokat felügyelő minisztert képviselő államtitkár is a tengerentúli típust részesítette előnyben, igaz utóbbi, Simicskó István nem az amerikai, hanem a legolcsóbb belga ajánlatot tartotta a legkedvezőbbnek. Fordulat akkor történt, amikor az ajánlatok gazdasági ellentételezése került napirendre. Ebben a svédek messze a legelőnyösebb, Matolcsy György gazdasági miniszter szerint "hihetetlen jó feltételű" lehetőségeket kínáltak. A miniszterelnök által megtámogatott gazdasági érvek hatására végül a Gripen mellett döntött a nemzetbiztonsági kabinet.

Az ülést követő sajtótájékoztatón Matolcsy is elismerte, hogy a döntést elsősorban gazdasági szempontok befolyásolták: a svédek ellentételezési ajánlata verhetetlen volt, a beszerzés összegének 105 százalékára vállaltak magyarországi beruházásokat, magyar áruk vásárlását, valamint magyar alvállalkozók megbízását. Az amerikaiak ennek a felét tudták volna teljesíteni - mondta. Matolcsy hozzátette, a legolcsóbb ajánlatot a belgák tették, ám ehhez nem csatoltak értékelhető ellentételezési javaslatot. Arra a kérdésünkre, hogy nem lehetett volna további határidőt adni a belgáknak az úgynevezett offset (ellentételezés) kidolgozására, a miniszter annyit jegyzett meg, hogy eddig is pontosan ismertek voltak a magyar feltételek.

A 24 gép bérletére az amerikaiak 250 milliárdos, a svédek 220 milliárdos, a belgák 170 milliárdos ajánlatot tettek. A nemzetbiztonsági kabinet azonban szintén váratlanul úgy döntött, hogy nem kéttucatnyi, hanem mindössze 14 használt nyugati repülőgépet kölcsönöz. A beszerzés értékét így 130-140 milliárd forintra becsülték a tájékoztatón. A svédek ebből 100 milliárd forintra vállaltak ellentételezést. Ráadásul ebbe nem számítják bele azt a 450 millió

dollárt, amelyet még az 1996-ra várt repülőgéptender reményében egy évvel korábban kötött elő-ellentételezési megállapodás alapján már befektettek, illetve levásároltak. Ilyen lehetőséget nem lehet kihagyni, amikor a világgazdaság lehülőben van - vélekedett Matolcsy.

Katonailag a Gripen kiválasztását Kárász János, a védelmi tárca helyettes államtitkára azzal indokolta, hogy a felajánlott F-16-osoknál jóval fiatalabb gépekről van szó, amelyeknek korszerűbb a radarja, több légi célt támadhatnak egy időben, rövidebb idő alatt készíthetők elő a következő bevetésre, kisebb az üzemanyag-fogyasztásuk, kisebb kiszolgáló személyzetet igényelnek és rövidebb kifutópályára van szükségük. Ugyanezek az érvek szerepeltek abban a dokumentumban is, amelyet a HM még áprilisban készített a svéd és az amerikai típus összehasonlításakor. Akkor azonban, a fenti jellemzők ellenére, az F-16-ost értékelték jobbnak.

Informálisan a nemzetbiztonsági kabinet egyik tagja arra is felhívta a figyelmet, hogy a Gripenek elfogadása belpolitikailag is jó döntés. A svédek győzelmét megalapozó 1995-ös megállapodást ugyanis a Saab AB elnök-vezérigazgatója még Horn Gyula kormányfővel kötötte, az F-16-osok bérletéről szóló előzetes híreket fenntartásokkal fogadó MSZP pedig várhatóan nem fogja támadni a Gripenek kölcsönvételét, szemben a Lockheed-level miatt is gyanús amerikai ajánlattal. Ugyanakkor a Gripenen használt fegyverek jelentős része amerikai, így az Egyesült Államok is legalább negyvenmilliárdos megrendelést kap.

Döntés született arról is, hogy a meglévő 27 MiG-29-esből 14 üzemidejét meghosszabbítják, és ezeket, a korábbi elképzelésekkel ellentétben, nem vonják ki a hadrendből, hanem párhuzamosan üzemeltetik majd a nyugati típussal. Értesülésünk szerint a többi gép olyan rossz állapotban van, hogy azokat a kiszerezelt alkatrészek miatt valósággal újjá kellene építeni.

Várhatóan a NATO-nál Magyarország módosítani fogja a felajánlását, és a MiG-ek helyett a Gripeneket ajánlja fel a szövetséggel való együttműködésre. Ezt bizonyítja az is, hogy a felajánlott 8 gép bármikor kiállításához a kisebb-nagyobb meghibásodások miatti rá tartással 14 repülőt kell üzemeltetni. A Gripeneken kisebb átalakításokat kell végezni a NATO-együttműködés biztosításához.

A honvédelmi, a gazdasági és az igazságügy-miniszter tíz napon belül részletekben menő tárgyalásokat kezd a svédekkel. Szabó János honvédelmi miniszter reményei szerint még ebben az évben aláírják a végleges szerződést, amely megteremti az új magyar légierő magját, és a későbbiekben tovább lehet fejleszteni. A gépekre 2-2,5 éves szállítási határidőt vállaltak a svédek, amelyet Szabó szeretne lerövidíteni. A magyar tárgyaló fél szándéka az, hogy a következő két évben fizetéskönnyítést érjen el a svédeknél, mert a kétéves költségvetéshez a kormány nem akar pótköltségvetést benyújtani. A nemzetbiztonsági kabinet után a kormány, majd az Országgyűlés is dönt a vadászgépcseréről.

MSZP: Elhárult az ósdi gépek beszerzésének veszélye

Az MSZP szerint a nemzetbiztonsági kabinet hétfői döntése csak annyiból üdvözlendő, hogy egyelőre elhárult a húszéves, korszerűtlen amerikai gépek beszerzésének veszélye - mondta a Népszabadságnak Juhász Ferenc, a szocialista párt alelnöke. A honvédelmi szakértő szerint azonban továbbra is elfogadhatatlan az a gyakorlat, ahogy a kormány el kívánja dönteni a légierő fejlesztésének igen nagy horderejű és rendkívül költséges ügyét. - Változatlanul azt gondoljuk, hogy géptípust nem egy szűk körű miniszteri kabinetnek kell választania, hanem az Országgyűlésnek, megalapozott, az ellenzék számára is hozzáférhető katonai szakértői vélemények alapján - jelentette ki Juhász.

A képviselő emlékeztetett arra is, hogy a megrendelés egyik legfontosabb szelete, a gépek felfegyverzése így is amerikai cégeké lesz, hiszen a Gripennek nincsen saját

fegyverzete. - Az sem zárható ki, hogy a részletes tárgyalások során majd kiderül, igen komoly nehézségekkel számolhat a Magyar Honvédség a fegyverutánpótlás területén, ha az amerikai harci technikához nem amerikai vadászgépet szerez be - mondta Juhász, aki szerint a nemzetbiztonsági kabinet döntése figyelmeztetés lehet az USA ajánlattevőinek, hogy túl idős gépekkel jelentkeztek a magyar kormány beszerzési felhívására. Juhász felhívta a figyelmet a csehországi repülőgéptender körüli problémákra is: a pályázaton a JAS 39 Gripen típus maradt egyedül versenyben, a svéd gyártó százszázalékos ipari ellentételezést ajánlott fel, a többiek pedig visszaléptek. A visszalépés után néhány nappal Prágába érkezett egy magas rangú amerikai védelmi politikus, és arra hívta fel a figyelmet, hogy a költséges gépbeszerzés helyett inkább mélyreható haderőreformot kellene végrehajtani a hadseregben. A cseh döntés most összettel várható, és lehet, hogy addig érkeznek újabb amerikai ajánlatok is - mondta a katonapolitikus.

- A légierő típusválasztása tehát nem tekinthető véglegesnek, egyelőre csak annyit tudni, hogy a svéd kormány készíthet egy újabb részletes ajánlatot, a magyar kormány pedig egyelőre nem fizet ki egy megalapozatlan döntés miatt 300 milliárd forintot - tette hozzá Juhász.

Meglepte a nemzetbiztonsági kabinet döntése az SZDSZ katonai szakértő országgyűlési képviselőjét, de Mécs Imre szerint a Gripen melletti döntés jobb, mintha a 30 éves fejlesztésű F-16-osokat választották volna. Az országgyűlési képviselő nehezményezte, hogy a beruházás ellentételezése négy, fideszes vezetésű városban valósulna meg.

A fideszes Simicskó István szerint a legkisebb költségű és a biztonság szempontjából a leghatékonyabb megoldást választotta a nemzetbiztonsági kabinet. Az FKGP támogatja a döntést - mondta Szentgyörgyvölgyi Péter frakcióvezető, aki szerint a kabinet tagjai és szakértői háttere által hozott állásfoglalás kétségbevonhatatlan, azt egyik frakció sem tudja felülbírálni. Az MDF parlamenti frakciójának helyettes vezetője, Horváth Balázs szerint két meghatározó szempont is teljesült a döntéssel: a célszerűség, azaz a viszonylagosan jobb anyagi kondíciók, valamint a NATO-kompatibilitás.

Csurka István, a MIÉP elnöke, frakcióvezetője szimpatikusnak nevezte, hogy Magyarország egy Európában gyártott vadászrepülőgép mellett döntött.

Svéd belépő a NATO-ba

A gyártó ország után Magyarországon állítják majd hadrendbe másodikként a Gripen. A légvédelmi feladatokra, földi és vízi célok ellen, valamint felderítőrepülésekre kifejlesztett típusalattal eddig meglehetősen sikertelenül házaltak a svédek. A svéd légierő által megrendelt 204 darabon kívül mindössze Dél-Afrika adott megrendelést 28 gépre. Ezeket 2007-től szállítják. Több országhoz hasonlóan az új Gripenekre vonatkozó svéd ajánlat az első, februári körben Magyarországon is alulmaradt a használt F-16-osokkal szemben. Az áttörés érdekében jelentős kedvezményekre is kész svédek ezt követően már a skandinávok légierőjében repült gépeket ajánlották fel.

Az egész folyamat során hangoztattuk: bízunk abban, hogy Magyarország olyan döntést hoz, amely lehetővé teszi NATO-tagként vállalt kötelezettségei teljesítését - áll az Egyesült Államok budapesti nagykövetségének közleményében. A magyar légierő fejlesztése körüli vitát az élénkítette meg, amikor tavaly nyáron az akkori amerikai nagykövet, Peter Tufo élesen bírálta a MiG-29-esek korszerűsítésének tervét, és vadászgépekre vonatkozó amerikai ajánlatot ígért a magyaroknak. A nagykövetség mostani közleményében reményének ad hangot, "hogy a mai, Gripenek bérlésére vonatkozó ajánlás megfelel azoknak a kritériumoknak, amelyek megvalósítják Magyarország hosszú távú védelmi igényeit, és összhangban van a magyar költségvetés prioritásaival".

A svéd védelmi miniszter igen kedvezőnek nevezte a magyar kormány nemzetbiztonsági kabinetjének hétfői döntését. Björn von Sydow svéd védelmi miniszter a Kossuth rádió Krónika című adásában elmondta: a svéd kormány bízik abban, hogy a budapesti kormány határozata hatással lesz a Magyarország közvetlen közelében lévő államok - Ausztria, Csehország, Lengyelország - vadászrepülőgép-beszerzéseket érintő döntéseire is. Von Sydow szerint a magyar döntés azért különösen nagy jelentőségű, mert Magyarország az első NATO-tagállam, amely Gripeneket vásárol. A Gripenek és a hozzá kapcsolódó biztonsági rendszer minden szempontból NATO-kompatibilis, és Nagy-Britannia, amely partnere és résztulajdonosa a JAS-projektnek, erről biztosította a magyar felet.

Magyarország mellett Csehország és Lengyelország is gépcserére készül. Jaroslav Tvrdík cseh védelmi miniszter úgy véli, hogy a magyar döntés befolyásolni fogja a cseh kormány döntését. A miniszter szerint kezdetektől fogva létezik egy olyan igyekezet, hogy a visegrádi csoporton belül, hogy koordinálva legyen az új fegyverzet beszerzése. Ez az együttműködés sajnos hosszú ideig nem igen volt sikeres, de jelenleg kilátás van a helyzet javulására - tette hozzá.

A cseh kormány januárban versenytárgyalást írt ki a vadászgépekre. Az eredetileg öt pályázó közül négy május közepén visszavonta ajánlatát, s végül csak a Gripen gyártó brit-svéd Saab-BAE Systems maradt versenyben. A cseh kormány végleges döntése ősze várható.

A Gripen magyarországi kiválasztása nem lesz hatással arra, hogy Lengyelország milyen típusú többfeladatú gépet vásárol az ugyancsak folyamatban lévő versenytárgyaláson - közölte a lengyel nemzetvédelmi minisztérium szóvivője. Jerzy Smolinski őrnagy a PAP-nak nyilatkozva azt mondta, hogy nincsenek "érintkezési pontok" a két ügylet között. Lengyelország az amerikai F-16-os és a francia Mirage 2000-5-ös mellett szintén kapott ajánlatot Gripen gépekre.

A légierő modernizálása

1993. június 23. - Moszkvában aláírják azt a szerződést, amely szerint a volt Szovjetunió magyar adósságainak fejében Oroszország 800 millió dollár értékben haditechnikai eszközöket, köztük MiG-29-es elfogó vadászrepülőgépeket ad Magyarországnak. Az orosz fél szóban vállalja az alkatrész-utánpótlást. A 28 gép 1993 végéig megérkezik.

1995. szeptember 13. - Horn Gyula miniszterelnök Budapesten elvi együttműködési programot ír alá a svéd Investor ipari-pénzügyi csoport elnökével és a Gripen repülőgépet gyártó Saab AB elnök-vezérigazgatójával. A magyar kormány vállalja, hogy a haderőreform követelményeitől, s az ország gazdasági lehetőségeitől függően 1996-ig dönt a svéd vadászrepülőgépek megvásárlásáról.

1995. október 30. - Budapesten tárgyalnak az amerikai légierő és az F-16-os vadászgépet előállító gyár szakértői.

1996. március 28. - A kormány megállapítja, hogy a svéd JAS 39 Gripen típusú repülőgép megfelel a Magyar Honvédség követelményeinek, és alkalmas lehet a magyar légierő igényeinek kielégítésére.

1996. április 16. - A francia Dassault Aviation cég Budapesten Mirage 2000-5 típusú vadászrepülőgépeket kínál megvételre.

1996. május 30. - A kormány döntése szerint a NATO-csatlakozásról szóló tárgyalások megkezdéséig, elhalasztják a légvédelem korszerűsítését, külföldi harci repülőgépek vásárlását.

1996. szeptember 19. - Az F-16-os vadászgépeket gyártó Lockheed-Martin amerikai cég küldöttsége Budapesten tárgyal.

1997. április 7. - Keleti György honvédelmi miniszter Budapesten bejelenti: az év vége előtt nem várható a honvédségi vadászgéptender kiírása.

1997. november 12. - A svéd Saab-csoport Budapesten bejelenti, hogy eddig 105 millió amerikai dollárt ruházott be, illetve növelte a magyar kivitelt abban a reményben, hogy a magyar hadsereg Gripen vadászgépeket vásárol majd.

1998. augusztus 22. - Orbán Viktor miniszterelnök a kecskeméti repülőnapon bejelenti: a gazdaság teljesítőképessége nem teszi lehetővé új nyugati vadászgépek vásárlását.

1999. április 21. - Stuttgartban együttműködési jegyzőkönyvet ír alá Chikán Attila gazdasági miniszter és Klaus Mangold, a DaimlerChrysler AG igazgatósági tagja. Az óriásvállalat elsősorban a magyar hadsereg korszerűsítésében kíván részt venni a MiG-29-es repülőgépek felújításával.

2000. július 3. - A Honvédelmi Minisztérium (HM) és a német Daimler-Chrysler Aerospace (DASA) cég szándéknyilatkozatot ír alá a magyar haderő kötelékében lévő 27 MiG-29-es vadászrepülőgép közül 14 darab korszerűsítéséről, amit a DASA az orosz MiG-gyárral végezne.

2000. augusztus - Szabó János honvédelmi miniszter ajánlatot kér az F-16-os és F/A-18-as használt amerikai vadászbombázó gépekre az amerikai kormánytól.

2000. december 1. - A svéd Saab és a brit BAe Systems 24 Gripen eladására tesz ajánlatot, pénzügyi és ipari együttműködési javaslattal kiegészítve.

2001. február 8. - Használt F-16-os vadászrepülőgépek beszerzéséről dönt a nemzetbiztonsági kabinet. A MiG-29-esek helyét a felújított F-16-osok 2004 közepétől, végétől veszik át.

2001. február 13. - A HM-hez 24 darab Gripen típusú vadászrepülőgép kölcsönadásáról szóló svéd ajánlat érkezik.

2001. június 22. - Az Egyesült Államok budapesti nagykövetsége sajtóközleményben tudatja, hogy a magyar kormány 2001. április 25-én levélben kért tájékoztatást és árajánlatot 24 db F-16-os repülőgép öt éves bérletére és szervizelésére. Az ajánlat első része július 9-én érkezik meg a HM-be.

2001. július 30. - A török kormány 24 F-16 típusú vadászrepülőgép bérletére tesz ajánlatot.

2001. augusztus 21. - Belgium F-16-os vadászrepülőgépeket ajánl a HM-nak - ez a negyedik ajánlat, amely a honvédelmi tárcához érkezik.

2001. szeptember 4. - A HM befejezi a használt vadászrepülőgépek bérleti ajánlatainak elemzését.

2001. szeptember 10. - A nemzetbiztonsági kabinet a svéd kormány vadászrepülőgépekre vonatkozó ajánlatát találja a legkedvezőbbnek.